

הגדה של

פסח

עלה זית

הגדה של פסח

עלה זית

הגדה של פסח

עלה זית

הגדה זו מכילה ארבע מעלות טובות:

- א. מסודרת כשולחן ערוך בלשון השוה לכל נפש משולב עם ביאורים בסיסיים להבנת הדברים
- ב. הוצעה בצורה מפוארת עם שימת לב מיוחדת על הדרשות מהפסוקים
- ג. כולל ביאורים, בירורים, והערות שבאו בקצרה לעורר לב המעיין
- ד. כולל מאמרים בענין קרבן פסח בזמן הזה ולשם יחוד

מלוקט ומסודר ע"י

הלל שימעון בלאאמו"ר הרב יהודה דוב שימאנאוויטש

תשפ"א - ליקוואוד

סימני הסדר

פיוט קצר זה סודר ע"י אחד מן הראשונים כדי שיהיה סדר ליל התקדש
חג שגור בפי כל.

כדי להשוות החרוזים, תיקן המדקדק הגדול ר' וואלף היידנהיים ז"ל
לומר "מגיד רחץ" במקום "מגיד רחצה". ובמחזור ויטרי הביא סימנים
אלו בשם "סדר ערוך שסידר רבינו שלמה בר יצחק זצ"ל", אלא ששם
הושמט הסימן "יחץ" לגמרי.

בט"ו פלות אלו הבאות לפניך נכלל כל סדר של פסח כל אחד
ואחד במקומו

קִדְּשׁ . וְרַחֵץ . כַּרְפֵּס .

יַחֵץ . מַגִּיד . רַחֲצָה .

מוֹצֵי־אֵשׁ . מִצָּה . מְרוֹר

כּוֹרֵךְ . שְׁלַחַן עוֹרֵךְ .

צַפּוֹן . בֵּרֵךְ . הַלֵּל . גְּרַצָּה

הסיבה: המצוה להסב בליל הסדר נזכרת במשנה (פסחים צט, ב) "לא יאכל עד שיסב". יתכן שבזמן שהיו נוהגים לאכול תמיד בהסיבה לא היה צורך לתקנה מיוחדת בליל הסדר לאכול בהסיבה דווקא, שכן מעצמם היו נוהגים כן. אולי מטעם זה לא הזכירה המשנה מצות הסיבה דרך ציווי 'יאכל בהסיבה', רק בדרך אגב: "לא יאכל עד שיסב". ובאמת בירושלמי משמע שעיקר מצות הסיבה היא בדרך השלילה שלא לעמוד בשעת אכילה. דאמר רב לוי ולפי שדרך עבדים להיות אוכלין מעומד וכאן להיות אוכלין מסובין להודיע שיצאו מעבדות לחירות, ע"כ (פרק י הלכה א), משמע שהחירות היינו מה שאינו אוכל מעומד. וידועה שיטת ראבי"ה שהובאה בטור (אורח חיים סימן תעב) שבזמן הזה שאין רגילות בארצנו להיסב, יושב כדרכו ואינו צריך להיסב.

אמנם להלכה נקטינן שיש מצוה לאכול בהסיבה דווקא. אולי נלמד דבר זה מהמשנה עצמה שאפילו עני בישראל - שאין דרכו להסב [ראה: רש"י, רשב"ם, ותוספות (שם)] - חייב לאכול בהסיבה, הרי שהיא תקנה קבועה לאכול דווקא כשהוא מוטה לצד ואינה תלויה במנהג המקום והזמן. כמו כן בגמרא (קת, א) מוזכר החיוב כלפי שמש שאין דרכו בהסיבה כל השנה. ונראים הדברים שהשאלה הרביעית ב'מה נשתנה' ניתוספה בזמן שכבר לא היה מנהג רחב לאכול בהסיבה [ראה פירוש הגר"א להגדה].

יש להצביע על מנהג הסיבה בליל פסח בתקופת המקרא, ממה שאמר יעקב אבינו ליצחק אביו בליל פסח [ראה רש"י (בראשית כז, ט)] "קום נא שבה" (בראשית כז, יט) ופרש"י וז"ל, לשון מיסב על השלחן, לכן מתורגם 'אסתחר', עכ"ל. הרי שיצחק אכל בהסיבה בליל פסח. [עוד בענין לשון 'הסיבה' משורש 'סביב' כמו שהוא בלשון התרגום 'אסתחר' מלשון 'סחור סחור', ראה ביאורים אות כו, ובענין הנוחיות שהמדרש מעיד שהיתה לישראל במדבר ראה אות כז].

ארבע כוסות: אחת ממצוות הלילה היא לשתות ארבע כוסות. מצוה זו מפורשת במשנה (פסחים צט, ב) "ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין". אמנם לא מצינו בתלמוד בבלי טעם מפורש לתקנה זו והונח

הָא לַחְמַא עֲנִיא הרשב"ץ בפירוש "יבין שמועה" על ההגדה כתב, שהפיסקא "הא לחמא עניא" לא נזכרה בשום מקום בדברי חז"ל, לא בתלמוד ולא במדרש. ואכן הובא בשם רב מתתיה גאון ש'מנהג אבות' הוא לומר כן.

בפירוש ההגדה של הריטב"א (פסקא הא לחמא עניא) כתב, שפסקא זו איננה מסדר המשנה, אלא מתיקון האמוראים שתיקנו אותו בלשון בבלי כדי שיבינו הכל, כי בזה הלשון היו מדברים ורגילים בו, ע"כ.

לפי דבריו מסתבר לומר, שתקנת האמוראים היתה לאמרה בזמן שהיו "חוטפין מצות בלילי פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו" (פסחים קט, א), ופירש רש"י את דברי הגמרא הנ"ל שהיו "מגביהים את הקערה בשביל תינוקות שישאלו", ובאותו הזמן היו עונים לתינוקות בלשון ארמי כדי שיבינו. או שהיו אומרים אותה בזמן שהיו "עוקרין את השולחן כדי שיכירו תינוקות וישאלו" (שם קטו, ב), ואז היו עונים להם בארמית כדי שיבינו ולא בלשון חכמים מפני שלא היו מכירים לשון זה כל כך.

מן הראוי לציין לעובדה המובאת בגמרא (שם) שבעוד שהיה אביי יושב בצעירותו לפני ר'בה' שהיה אביו חורגו, עקר רבה את השולחן, וכאשר נתעורר אביי עי"ז לשאול שאלות, ענה רבה ואמר "פטרתי מלומר מה נשתנה". ונמצינו למדים מעדות זו שזמן 'עקירת השולחן' היה טרם אמירת "מה נשתנה". ועל כן נוהגים אנו לעקור את השולחן כאן מיד לפני אמירת "מה נשתנה", וכשהבן שואל, עונים ואומרים לו: "הא לחמא עניא".

כָּל דְּכַפֵּיין יִיתִי וְיִיכֹל יש מהראשונים שמצאו סייעתא וסמך לאמירה זו, מדברי הגמרא (תענית כ, ב) "רב הונא כד הוה כריך ריפתא היה קורא לעניים והיה אומר כל דכפין ייתי וייכול".

הַשְּׁתָא הַכָּא. אין לנו שום דבר מקביל לאמירה זו חוץ מאמירת "לשנה הבאה בירושלים" שאנו אומרים בסוף הגדה.